

Virtuální realita a osobní blízkost

Všechny životní situace jsou vyřešeny dobře (křesťansky) až po dovršení jejich běhu ve smyslu, který již nyní dostávají a vstřebávají do své existence. Sdílení informací je dnes tak snadné, že nejsme sto – i kvůli jejich množství a účinnosti založené na vizuálním vnímání – jejich dopad v lidském životě domýšlet. Dobře to ukazuje náš současný způsob hovoru o tom, co se s námi děje, když z liturgie činíme jen částečnou, „věcí“ skrze obrazovku (*virtuální realitou*), aniž bychom si vůbec povšimli, co ztrácíme, je-li za prvé zbavena své nenahraditelné celistvosti, přestane-li nám za druhé vadit ztráta vjemu *osobní blízkosti*.

Symptomatické jsou výroky, které naznačují změnu přístupu k liturgii online, která není dostatečně ošetřena pastoračně a spirituálně. Bez pozorného naslouchání, které je podnětem k hlubšímu rozlišování, však může pastýřům unikat potencionálně velmi riziková změna vnitřních postojů. Když pominula drastická nařízení o zrušení slavení liturgie, mnoho lidí začalo hovořit o tom, že nepotřebují nebo nemusí chodit na mši. U praktikujících katolíků toto vědomí povinnosti bylo velmi silně posunuto, když i v době, kdy to bylo možné, měli za to, že mše svatá online je pro ně dostačující. Je ke zvážení, zda i pastýři postřehli veškerou hloubku bolesti Božího lidu, či pouze akceptovali velmi jasné vnímání osobní situace jednotlivců, rodin a společenství. Když použijeme analogii poněkud vzdálenou: říci prarodičům v domově důchodců, že je mladí nebudou navštěvovat, protože tím ušetří peníze, a že jim stačí kontakt na Facebooku, ponese to senioři velmi těžce. Zoom prostor užívaný pro videokonference má nutně (jen čistě z technického hlediska) předem konfigurované oblasti způsobů lidského jednání, které standardizují komunikaci. Lidskou zkušenost rámuje do předem daných vzorců založených na účelnosti, a tím ji zplošťují.

Při videopřenosu se jedná o vytváření *zoom* místnosti, prostoru, který vzniká schopností objektivu přibližovat věci pomocí čoček. Když se převede do digitální podoby, je zobrazení doprovázeno snížením kvality obrazu. Možnost přenosu zdarma je možná přes různé aplikace či služby, a to zpravidla v základních funkcích. Kvalitu přenosu je však nutné zajistit většinou již placenými službami. Naše lidská zkušenost s komunikačními aplikacemi je tedy odkázána povětšinou na onu nejhorší kvalitu přenosu, je-li tzv. bezplatná, nebo vyžaduje finanční náklady, které jsou se službou postupně vyžadovány. Stálý koloběh přizpůsobování se změnám již jen proto, že vyžadují stálou aktualizaci nebo nutnost přecházet na jiné systémy, protože ty staré již nejsou podporovány, k této zkušenosti patří. Událost eucharistie v církvi je nejen Božím tajemstvím, ale také plnohodnotnou lidskou zkušeností, kterou nemůžeme jen „technicky“ přiblížit. Pozitivní odezva nebo ztotožnění se s názorem pomocí lajku na Facebooku nenahradí návštěvu vnuků u prarodičů. To se odráží i nyní při vznášení nároku, aby se v této praxi pokračovalo a umožnila se účast na mši svaté skrze online vysílání nejen jako výjimka, nýbrž jako řádná praxe. Důvodem je to, že bez upozornění a katecheze se přestane vnímat rozdíl mezi oběma způsoby účasti na mši svaté. Jestliže si lidé zvyknou na donášku do domu v oblasti služeb, přenášejí tento vzorec uvažování i do oblasti náboženských „služeb“, které mají uspokojit jejich potřeby. Je to podobné jako nechat si zabalit pizzu a odnést si ji domů, kde rychle pojíme přímo z krabice. Snadno by se mohlo stát, že lidé budou chtít po knězi, aby proměnil hostie pro jejich domácí užívání. A to je vnitřní postoj, který je sám o sobě velmi varující a kterému je třeba zavčas dát červenou. Tam, kde se ve společenství věřících nachází lehce odůvodnění k tomu, proč se nemusí sejít ke zpřítomnění Kristovy oběti mezi námi, ztrácí se podstata toho, co církev tvoří církví. Takovému křesťanskému společenství něco podstatného schází. Proto je třeba tento stav čekání naplnit i bolestí, o které máme hovořit. Stává se známkou zdravého organismu. Zvláště rizikové jsou snahy po teologickém zdůvodnění tohoto přístupu a teologická reflexe eucharistie je nahrazena teologizujícím praktikismem, který je stejně nebezpečný jako akademismus. Tajemství eucharistie nelze zúžit na pouhou otázku, jak vykonávat kněžskou

službu v době pandemie, protože není záležitostí výkonu služebního kněžství pro Boží lid, ale je tajemstvím celého Božího lidu.

V liturgii je posvěcení Božího lidu naznačeno a uskutečněno skrze znamení, která jsou smysly vnímatelná. Proto je třeba si položit i tuto otázku: Co znamená činná účast (*participatio actuosa fidelium*) prostřednictvím online přenášeného slavení eucharistie? Zde se dotýkáme jádra problému. Znamení, která vnímáme skrze smysly, vnímáme vždy společně, ve společenství věřících. Zde se odkrývá jejich plný význam. Důvodem, proč slavíme liturgii v blízkosti, kterou tvoří přítomnost Ducha v srdcích věřících, je ono uschopnění, kterého se dostává shromážděnému Božímu lidu na cestě k dovršení. Stává se ujištěním, o které je možné se opřít. Dlužno dodat: opřít společně, protože se stává sdílenou zkušeností, kterou prožíváme osobně, a proto také komunitně, sociálně. Mezi námi se děje něco podstatně důležitého, je-li přípustné nahradit osobní návštěvu *lajkem* nebo SMS zprávou. Upozorňuje na proměnu našeho chápání lidství, a také jednoty lidského a Božího v osobě člověka. Kde se ztrácí lidství, vytrácí se možnost vtělení. Kde už nejsme bratry a sestrami v Kristu společně, kde není Kristus přítomen mezi námi, kde už společně nezpíváme a nemodlíme se, nesdílíme naši radost a bolest, tehdy přestane existovat společenství. Náboženství se stává ideologií, jejíž podstatou jsou společně sdílené zájmy, jak žít v tomto světě. A to není cílem křesťanského života. Změnu, která je implantována genderovými ideologiemi vnášenými byrokraticky do našeho právního systému a kulturní identity, vnímáme zcela oprávněně kriticky. Z jistého hlediska komercializaci a konzumistické přístupy, v nichž možnost technického zabezpečení liturgického provozu zaměňujeme za plnohodnotnou pastorační odpověď na nepřírozenou situaci praktického zákazu veřejných bohoslužeb, je potencionálně nebezpečnější z tohoto důvodu, že ji přestáváme vnímat. Služebné kněžství má své opodstatnění ve službě Bohu službou Božímu lidu, která činí svět lidských vztahů osobnější, důvěrnější a očištěný od hříchu. V tomto náhledu spočívá jádro problému online přenosu bohoslužeb. Situace odosobnění bohužel často není bolestí prožívanou s Božím lidem a je ospravedlňována teologicky způsobem, který prohlubuje propast mezi všeobecným kněžstvím věřících a kněžstvím služebným.